

Cum s-ar mai putea defini televiziunea? În ce constă procesul pe care-l determină în existența socială, morală, artistică, politică a omului? M-am întrebat adeseori care este misterul relației televiziune-public, o relație de cu totul alt tip decât cele tradiționale: teatru-public, muzică-public, cinema-public, carte-public, presă-public, chiar radio-public.

Nu cred că s-a găsit cineva care să pretindă vreunui ziar să-și dezvolte rubrica de sport și să mai scurteze din comentariile asupra artei, nu cred că s-au trimis scrisori vreunui teatru prin care să i se ceară să mai termine cu dramele și să monteze numai comedii, nu cred că Filarmonica a primit scrisori de intervenție în favoarea lui Brahms sau amenințări în legătură cu excesul de Haendel.

De la televiziune, însă, toată lumea vrea totul: să fie și distractivă, și instructivă, să transmită mai multă muzică ușoară, ba nu, mai multe meciuri de fotbal, nici asta, mai multă muzică populară, să fie azi aici și tot azi în Focșani, dar și în Guatemala, în Ciad și, concomitent, în lună. Omul și-a luat o cutie de Jemn lustruit și vrea ca lumea să fie a lui. A lui înseamnă pur și simplu a lui, nu și a vecinului.

La cinema stai alături de câteva sute de oameni. Nu-ți place filmul, te blestemi în gând pentru ideea nefastă de a fi plătit un bilet, și, peste câteva minute, uiți și de bilet și de film. La televizor ești singur, față-n față cu el, și ideea că factura de cumpărare se află undeva, într-un sertar, îți dă sentimentul ferm că, odată cu aparatul, ai achiziționat de la magazin însăși lumea. Pentru tine. În exclusivitate. Dacă nu-ți place o emisiune, te simți frustrat, escrocat, jignit, și trîntești pe loc o scrisoare plină de revoltă, la care ți se va răspunde, cu o polițete amară, că vedeți dumneavoastră, mai sint și alții, semeni de-ai dumneavoastră, care vor și altceva, mai un concert, mai o piesă de teatru, mai un film fără cow-boys... Ceea ce, bineînțeles, te revoltă și mai mult. Cum, la televizorul meu să nu văd ce vreau?!

Așa dar, prima relație pe care televiziunea a dus-o la paroxism este aceea de *proxi-*

tate. Și încă de proprietate individuală, egoistă. Televizorul este un obiect personal, o mobilă, ca și patul, ca și masa ori scaunele. Și așa cum nu îngădui nimănui să se urce cu picioarele pe patul tău, tot astfel nu îngădui nimănui să intre cu picioarele în gusturile, preferințele, tabieturile și fixațiile tale. Nici o formă de comunicare interumană nu a atins un grad atât de înalt de individualism. În același timp, nici una din formele de comunicare dintre oameni nu a atins un grad atât de înalt de colectivism. Televizorul a reușit să-i reunească, paradoxal, pe toți „individualii”, pe toți proprietarii intransigenți și egoiști. Fără știrea lor. Uneori, fără voia lor. Deci, sub aparența celei mai feudale proprietăți, televizorul este cel mai modern și cel mai puternic mijloc de asociere umană, asociere care ajunge, nu o dată, la o tulburătoare unanimitate.

Televizorul a strâns un popor în fața imaginilor celei mai mari urgențe naturale care a levit țara noastră, apoi în fața imaginilor reconstrucției. Nimeni n-a mai fost egoist. Toți au gândit la fel, sincron, fiecare a uitat de tabieturile și fixațiile personale, de factura de cumpărare din sertar, de dreptul său de proprietate. Televizorul a devenit o proprietate colectivă.

La altă dimensiune, campionatul mondial din Mexic a devenit și el o proprietate colectivă. Toți proprietarii de cutii cu ecran s-au întâlnit într-o singură idee: echipa României.

Este acest fapt un paradox al televiziunii? Este nu numai un paradox al televiziunii, dar al întregii civilizații moderne: colectivismul și individualismul coexistind în formele lor extreme, completându-se, anulându-se, deci echilibrându-se. Prin urmare, rolul social-psihologic al televiziunii este — dincolo de informație, instrucțiune, educație, desfătare — unul de *coeziune*.

UNELE PREMIERE TEATRALE. S-a încercat un Grillparzer: *Hero și Leandro (Ualurile mării și ale iubirii)*, dar acest frumos hibrid clasic-romantic (clasic în inspirație, romantic în atitudine și idee) din cauza interpretării inadecvate (și ca tipologie, și ca joc), și-a cam pierdut farmecul original, luând înfățișarea unei drame moderne, pe o substanță, însă, de secolul 19. Jocul lui Ștefan Iordache, în deosebi, este foarte departe de tragica poveste de dragoste a lui Grillparzer, departe și de legenda care a inspirat-o, departe și de intențiile vag antibisericești ale poemului, departe de căldura discret-patetică a versurilor. Actorul a tentat o gestică mai modernă, o rostire mai „cotidiană” a versurilor și a stricat cadrul poetic. Dar nu numai Ștefan Iordache este de vină. Toți interpreții, poate doar cu excepția lui Mircea Anghelescu, au dobândit între convenționalismul agreabil, estetizant al tragediei-poem și adevărul naturalistic, demistificator și depoe-

O piesă scurtă a lui Avermaete — *Inspectia*. Piesa e scrisă prin 1930, și se cunoaște. Dar nu e lipsită de o anume tristă veselie a situațiilor. Caragiale este însă incomparabil mai bun. Pur și simplu fiindcă nu are flori-cele, fiindcă nu are lucruri de prisos... Am scris *Caragiale* doar ca să dau un exemplu. După umila noastră părere, teatrul scurt nu se caracterizează în primul rând prin *scurtime*, ci prin *concentrație*. Dar să nu fim răi: au fost totuși 30 de minute agreabile. (Matei Alexandru, Paul Sava, Rodica Popescu, Aurel Gioranu, sub conducerea regizorului Petre Sava Băleanu, s-au descurcat binișor, fără prea mare risipă de vervă.)

Creдем în continuare în specificul telegenic, în piesele și scenariile scrise anume pentru televiziune (nu e cazul piesei de mai sus, care a fost destinată, se pare, radioului), sau în acelea care (ca și *Inspectia*) pot deveni spectacole de televiziune, datorită plasticității speciale, resurselor de mișcare, dimensiunilor, rigorii compoziționale.

NICI O ARTĂ nu-ți aduce mai aproape și mai stringent ideea neantului ca arta teatrală, cu amărăciunea efemerității ei, cu siluetele ei grandioase și pasagere, cu marile ei spectacole devenite foarte curînd mari amintiri, cu anotimpurile ei scurte, meteorice... Un spectacol de teatru nu se poate povesti, jocul unui actor nu se poate descrie, și astfel valori nemăsurate rămîn interzise unor generații întregi, unicatele se pierd pe vecie, ne consolăm, uneori, cu biete copii sau pastșe, cu cronici și memorialistică, cu foto-

grafii și fragmentare înregistrări sonore. Paradoxul artei celei mai vii este de a fi cea mai perisabilă, supusă ciclurilor biologice, îmbătrînirii și morții.

Se poate preveni în vreun fel dispariția din conștiința omenirii a unor spectacole de teatru remarcabile? Da și nu; tehnica și arta cinematografică pot realiza, într-o măsură, persistența artei teatrale. Firește, oamenii de teatru nu au încredere în spectacolele filmate, fiindcă ele nu dau imaginea vie a actului scenic, a acestui mister care se produce exclusiv în raportul direct dintre scenă și public. Dar oite valori interpretative nu se pot totuși conserva prin intermediul peliculei! Un exemplu admirabil îl constituie, cred, spectacolul-film cu *Burghezul gentilom* al lui Molière, jucat de Comedia Franceză. (Filmul a fost prezentat de televiziunea noastră și se cuvine a fi reluat.) Ce demonstrează acest film? În primul rând, arta interpretativă a unor mari actori de teatru, ca Louis Seigner. Apoi capacitatea aparatului de a păstra valoarea acestei arte și de a o transmite generațiilor de mai trîziu. Apoi rolul larg cultural al înregistrării pe peliculă a unor spectacole-model. Apoi universalitatea circulației acestor valori, practic ilimitarea lor temporală sau geografică.

De ce n-am crea, deci, la televiziune (dacă nu și la studioul „Alexandru Sahia”) un fel de *teatrotecă*, un fond de pelicule dedicate spectacolelor, actorilor, regizorilor mari, într-un cuvînt *unicatelor* teatrale?

Dumitru Solomon

Erată

În textul piesei Regele X — publicată în numărul precedent al revistei, s-au strecurat cîteva erori de tipar care pot altera sensul unor replici sau chiar al unor episoade. Cititorii sînt rugați să le corecteze, după cum urmează:

În episodul II — pag. 70 — a treia intervenție a lui X se încheie astfel: „Războiu-acesta nu-l vom mai porni! — / Zisei în sinea mea — și împăcat/ cu mine însumi. Junecai în somn...” Urmează replica lui Artaban: „Senine gînduri, cheamă

somn tihnit!” — după care X continuă: „Am adormit, sau doar mi se păru/ că adormisem...” ș.a.m.d.

Episod V — pag. 81, stînga — a doua intervenție a lui Artaban, se va citi: „Pe cerul care de-apururi se rotește, fii cu grijă, stăpîne!”

Episod VI — pag. 84, dreapta — la prima intervenție a lui Lygdamis: se va suprima încheierea „Așa cer zeii!” — cuvintele fiind rostite, ca justificare, exclusiv de ostașul persan.

Episod VIII — pag. 87, dreapta — la ultima replică a Roșcovanului — se suprimă exclamația „Acum!” — pe care o rosteste în replică Pythya — deci, replica ime-

diat următoare a Pythyei, sună astfel: „Acum! De nu...”

Episod X — pag. 96, stînga — a patra intervenție a lui Leonidas se încheie cu o exclamație — deci afirmativ și nu interogativ: „... Și mai ai ceva de spus!”

Idem — pag. 96, dreapta — după întrebarea lui Meghistias „Dar legea?” — tot textul, pînă la apariția lui Eurytos, este rostit de Leonidas. Deci, LEONIDAS: „E lege, pentru mine, să urască...” pînă la „și n-au visat — și-ar fi putut visa!”

Episod XI — pag. 99, dreapta — a doua intervenție a reginei Amestris, se va citi astfel: „Ce-am spus, mulțimea ta!”